

مطالعات اسلامی‌شناسی و ایران‌شناسی در ژاپن

قدمت مواجهه غرب با تاریخ و فرهنگ ایران به قرن‌ها می‌رسد. اما این مواجهه طی یک صد سال اخیر در حوزه ایران‌شناسی تبلوری جدی یافته به طوری که طی این سال‌ها شاهد رشد و گسترش مراکز ایران‌شناسی در اغلب کشورهای مهم جهان از آمریکا، آلمان، فرانسه گرفته تا ژاپن و چین و روسیه هستیم. در این مدت تحولات قابل‌توجهی در حوزه فرهنگ، تاریخ، آداب و رسوم، زبان و ادب و آثار باستانی و حتی آراء و عقاید اسلامی صورت گرفته است. اگرچه ما با سنت‌دین‌های در حوزه ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی مواجه هستیم و در این میان چهره‌های برجسته‌ای در سراسر دنیا ظهور یافتند که اغلب آنها شهرتشان را به واسطه ایران‌شناسی به دست آوردند، اما به نظر می‌رسد وضعیت ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی امروز در جهان با مذبذمت و بررسی بیشتری انجام شود.

یکی از کشورهایی که سنت ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی قابل توجهی دارد، کشور ژاپن است. ژاپن برای ایران نامی آشناست. وجه آشنایی را با مذهب و نظم و قدرت اقتصادی و فرهنگ غنی و ... دانست. اما چهره‌های که ایران را از ژاپن در ذهن خود دارند طی سال‌های گذشته با اتفاقات و رویدادهای مهمی دائماً تکرار کرده است. ژاپن که تا پایان سده نوزدهم برای ایران منطقهای ناشناخته بود، با پیشرفت صنعتی و سیاسی پس از نهضت تجدید که از سال ۱۸۶۸ به همت امپراتور میجی و گروهی رجال دانا و خوشفکر و دلسوز نام و آوازه‌ای یافت، با شکست دادن چین در سال ۱۸۹۵ در ارباب‌مردان و با پیروزی آیدان بر روسیه تزاری در سال ۱۹۰۵ جای خود را میان قدرت‌های جهانی تثبیت کرد. ایران هم مانند دیگر جهان‌های شگفتزده شدند، و در آن سال‌های ادبار و نومیدی خود به تحسین این ملت آسیایی که قدرت‌های مسلط اروپایی و جهانگردان روس، انگلیس و روس، یکی با او کنار آمده و دیگری از او شکست خورده بود، زبان گشودند.

عروج ژاپن برای ایران در سال‌های نزدیک به جنبش مشروطه‌خواهی معنی و اهمیت خاص داشت، آنها به خود اطمینان دادند که پیروزی ژاپن راه آنان را برای رهایی از ستم همسایگان آزمند هموار کند. با همه این مسائل، ژاپن با اینکه سرزمین نسبتاً دوری از ایران تلقی می‌شود اما طی یکی دو قرن گذشته مرادواتی جدی با ایران داشته و طی این مدت کتابها و مقالات متعددی در حوزه ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی منتشر کرده است. در این مدت چهره‌های نامداری در ژاپن به مسئله ایران توجه کرده‌اند و سعی داشته‌اند تحولات خود را از زوایای مختلفی در حوزه ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی انجام دهند. در این دفتر ما نیز پس از انتشار ژورنال‌های درباره ژوتسو که از چهره‌های نامدار ژاپنی است که جامعه ژاپن در حوزه ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی مدیون وی است، سعی کردیم برای نخستین بار و ژانر نامهای را به وضع متفعلی ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی در ژاپن افزون بر شناسایی تاریخ ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی در ژاپن مورد توجه قرار دهیم.

ابتدای این دفتر را با دو مصاحبه اختصاصی آغاز کردیم. در نخستین گفتگو، کازونو مورimoto دانش‌آزمای تاریخ اسلام و ایران در موسسه مطالعات پیشرفته آسیا دانشگاه توکیو، که مدتی نیز در ایران به سر برده و به زبان فارسی نیز مسلط است درباره وضعیت فعلی ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی دیدگاه‌های خود را بیان کرده است. همچنین پروفیسور فوجی مورو، استاد دانشگاه مطالعات زبانهای خارجی توکیو، درباره عرفان و آشنایی ژاپنی‌ها با عرفان اسلامی سخن گفته است. وی در این گفتگو تصریح می‌کند که تمامی ژاپنی‌ها بیشتر به عرفان ابن‌عربی است. همچنین از کسانی یاد می‌کند که در عرفان‌پژوهی در ژاپن تلاش‌های جدی کرده و آثار قابل توجهی را منتشر ساخته‌اند. مقاله «ارنیزوهی ژاپنی‌ها» تالیف دکتر هاشم رجبزاده، استاد پیشین دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا، که خود سال‌ها در ژاپن به سر برده و سهمی جدی در شناسایی و شناساندن ژاپنی‌ها و فعالان آنها به ایران داشته در این دفتر آمده است. این مقاله را می‌توان تصویری درست و دقیق از وضعیت فعلی ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی در ژاپن برشمرد که به صورت اختصاصی برای مجله حکمت و معرفت نوشته شده است. لازم به ذکر است که در اینجا می‌توان از مقاله شکر و کامادا، استاد دانشگاه توکیو یاد کرد که مقالهای اختصاصی درباره وضعیت فعلی اسلامی‌شناسی در ژاپن تالیف کرده است. در ادامه این دفتر سه مقاله دیگر نیز منتشر شده است، که هر کدام وجه‌های از ایران‌شناسی و اسلامی‌شناسی در ژاپن را ترسیم کرده‌اند. مقاله «مطالعات اسلامی در ژاپن زمان جنگ» تالیف تانادا هارو فومی، به بررسی دقیق‌تری از مجموعه مطالب مذکور شده توسط انجمن اسلامی ژاپن بزرگ، که به اختصار DNKK " کتابخانه اسلامی " نامیده می‌شود، اختصاص دارد. همچنین مقاله «مسلمانان در ژاپن در مقایسه با مسلمانان اروپا» نیز به بررسی اولی‌ترین مواجهه بین جهان اسلام و ژاپن می‌پردازد. این مواجهه از زمانی آغاز می‌شود که ترک‌های عثمانی یک ناو در اقیانوس در سال ۱۹۸۰ به ژاپن اعزام می‌کنند. واپسین مقاله به سیمای مطالعات

خاورم‌انه و اسلامی در ژاپن دوران جنگ با تاکا د برهاج مه کوبا اشی اختصاص دارد. هاج مه کوبا اشی در مطالعات خاورم‌انه و اسلامی در ژاپن نقشی جدی افا کرده است. کوبا اشی یکی از کسانی بود که برای تاسس نخستین مؤسسه تحقیقاتی دانشگاهی مطالعات اسلامی در ۱۹۳۸ در ژاپن به خدمت گرفته شد. در پایان نیز با تدبیر آن تکتنه تاکا د کرد که تمامی مطالب این دفتر توسط ژاپن‌ها و کسانی که با ژاپن ارتباطی مستقیم داشته و به عبارتی سالها در این کشور حضور داشت‌هاند و با بطن زندگی و دیدگاه ژاپن‌ها آشنا بوده‌هاند، تدوین و گردآوری شده است. منوچهر دین‌پرست